

מצות ישוב א"י

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לא עמוד א

אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר?

2. ס' מנחם ציון במדבר

על זה נאמר (ילקוט שמעוני תהלים קיט) העושה תורתו עתים הרי זה מפיר ברית. מאי טעמא? "עת לעשות לה' הפרו תורתך", היינו, זה שמתאים את התורה אל העתים המשתנות, הוא אומר ששינוי עתים מזיקים שינויים ותיקונים בתורה, הרי הוא מפיר את הברית הנצחית שבין התורה ובין עם ישראל..

3. ספר הכוזרי מאמר ב אות כג אות כד

כג. אמר הכוזרי: אם כן אתה מקצר בחובת תורתך, שאין אתה משים מגמתך המקום הזה ותשימו בית חייך ומותר, ואתה אומר: "רחם על ציון כי היא בית חיינו", ותאמין כי השכינה שבה אליו, ואלו לא היה לה מעלה אלא התמדת השכינה בה באורך תת"ק שנה היה מן הדין שתכספנה הנפשות היקרות לה ותזכנה בה, כאשר יקרה אותנו במקומות הנביאים והחסידיים, כל שכן היא שהיא שער השמים. וכבר הסכימו כל האומות על זה, הנוצרים אומרים, שהנפשות נקבצות אליה וממנה מעלין אותן אל השמים, והישמעאלים אומרים, כי היא מקום עליית הנביאים אל השמים, ושהיא מקום מעמד יום הדין, והוא לכל מקום כונה וחג. אני רואה, שהשתחיתך וכריעתך נגדה חונף, או מנהג מבלתי כונה, וכבר היו אבותיכם הראשונים בחרים לדור בה יותר מכל מקומות מולדתם, ובחרים הגרות בה יותר משהיו אזרחים במקומותם. כל זה עם שלא היתה בעת ההיא נראית השכינה בה, אבל היתה מלאה זמא וע"ז, ועם כל זה לא היתה להם תאוה אלא לעמוד בה, ושלא לצאת ממנה בעתות הרעב אלא במצות האלהים, והיו מבקשים לנשוא עצמותם אליה..... אמר החבר: הובשתי מלך כוזר, והעון הזה הוא אשר מנענו מהשלמת מה שיעדנו בו האלהים בבית שני, כמה שאמר: +זכריה ב' י"ד+ "רני ושמחי בת ציון", כי כבר היה הענין האלהי מזומן לחול כאשר בתחלה אלו היו מסכימים כלם לשוב בנפש חפצה, אבל שבו מקצתם ונשארו רובם וגדליהם בבבל רוצים בגלות ובעבודה שלא יפרדו ממשכנותיהם ועניניהם, ושמא על זה אמר שלמה: +שיר השירים ה' ב'+ "אני ישנה ולבי ער", כנה הגלות בשינה והלב הער התמדת הנבואה ביניהם. "קול דודי דופק", קריאת האלהים לשוב..... ואין דבורנו: השתחונו להר קדשו, והשתחונו להדום רגליו, והמחזיר שכינתו לציון וזולת זה, אלא כפצופ הזריר, שאין אנחנו חושבים על מה שנאמר בזה וזולתו, כאשר אמרת מלך כוזר.

4. בראשית פרק יב פסוק א

ויאמר יקוק אל-אברם לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל-הארץ אשר אראך:

5. בראשית פרק כו:ב-ג

ויבא אליו יקוק ויאמר אל-תנד מצבימה שכן בארץ אשר אמר אליך: גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כי-לך ולזרעך אפן את-כל הארצת האל והקמתי את-השבועה אשר נשבעתי לאברכם אביך:

6. בראשית פרק כח פסוק יג-יד

והנה יקוק נצב עלי' ויאמר אני יקוק אלהי אברכם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר אפה שכב עליה לך אתגנה ולזרעך: והנה זרעך כעפר הארץ יפרצת: ומה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ויברךך:

7. רש"י בראשית פרק א פסוק א

בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחילא [את] התורה אלא (שמות יב ב) מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה [יה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, ד שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו:

8. במדבר פרק לג פסוקים נ-נג

וידבר יצחק אל-משה בערב מוצב על-ירדן ורחו לאמר: דבר אל-בני ישראל ואמרם אלהם כי אתם עבדים את-ה' אל-ארץ כנען, והורשתם את-כל-ישיבי הארץ מפניכם ואבדתם את כל-משכיתם ואת כל-צלמי מסכתם תאבדו ואת כל-במותם תשמידו: והורשתם את-הארץ וישבתם בה כי לגם נתתי את-הארץ לגשת אתה:

9. רמב"ן במדבר פרק לג פסוק נג

(נג) והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה - על דעתי זו מצות עשה היא יצוה אותם שישבו בארץ וירשו אותה כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה'. ואלו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשר זולתן ולהתישב שם, יעברו על מצות ה'. ומה שהפליגו רבותינו (כתובות ק' ב) במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה, וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל, וכן האיש, בכאן נצטוויו במצוה הזו, כי הכתוב הזה היא מצות עשה. ויחזיר המצוה הזו במקומות רבים, באו ורשו את הארץ (דברים א ח). אבל רש"י פירש, והורשתם את הארץ, והורשתם אותה מיושביה, אז וישבתם בה, תוכלו להתקיים בה, ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה, ומה שפירשנו הוא העיקר:

10. השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם שכחת העשין

מצוה רביעית שנצטוו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נעזבה ביד זולתינו מן האומות או לשממה. והוא אמרו להם (מסעי לג ורמב"ן שם) והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה והתנחלתם את הארץ. ונכפל כזה העניין במצוה זו במקומות אחרים כאמרו יתב' (דברי' א) באו ורשו את הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ופרט אותה להם במצוה זו כולה בגבוליה ומצריה כמו שאמר וכו' והוא הר האמורי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים וגו'. שלא יניחו ממנה מקום.

11. מגילת אסתר שכחת העשין

מצוה ד. נראה לי כי מה שלא מנאה הרב הוא לפי שמצות ירושת הארץ וישיבתה לא נהגה רק בימי משה ויהושע ודוד וכל זמן שלא גלו מארצם אבל אחר שגלו מעל אדמתם אין מצוה זו נוהגת לדורות עד עת בוא המשיח, כי אדרבא נצטוו לפי מה שאמרו בסוף כתובות (דף ק"א) שלא נמרוד באומות ללכת לכבוש את הארץ בחזקה והוכיחו מפסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים וגו', ודרשו בו שלא יעלו ישראל בחומה. ומה שאמר הרמב"ן שהחכמים אמרו כי כבוש הארץ היא מלחמת מצוה, זהו כאשר לא נהיה משועבדים לאומות. ומה שאמר עוד שהחכמים הפליגו בשבח דירת הארץ, זה דוקא בזמן שבית המקדש קיים אבל עכשיו אין מצוה לדור בה, וכן פירשו התוס' שם גבי הוא אמר לעלות.

12. רמב"ם הלכות אישות פרק יג הלכה כ